



Universiteit
Leiden
The Netherlands

Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982

Gras, S.

Citation

Gras, S. (2017, October 31). *Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/58879>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/58879>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page



Universiteit Leiden



The following handle holds various files of this Leiden University dissertation:
<http://hdl.handle.net/1887/58879>

Author: Gras, S.

Title: Vrijplaats voor de kunsten : de Haagse Vrije Academie 1947-1982

Issue Date: 2017-10-31

Voorwoord

Fascinerend: een kunstenaar, Livinus van de Bundt, begint uit idealisme een geheel nieuwe kunstacademie, die open staat voor mensen met ambitie, maar zonder geld en zonder diploma's. Waardoor uiteindelijk honderden mensen, die anders daarvan uitgesloten zijn, de kans krijgen om kunstenaar te worden. Een uniek gegeven.

Na mijn studie kunsthistorie ben ik aan het werk gegaan als docent en tekstschrijver. Vanuit mijn eigen instituutje geef ik lessen kunstgeschiedenis aan volwassenen. Voor musea schrijf ik teksten, onder andere over Haagse en Voorburgse kunstenaars. In de loop van de jaren merkte ik dat vrijwel elke Haagse kunstenaar op wie ik stuitte, wel iets met de Vrije Academie van Livinus van de Bundt te maken had gehad. Volgden ze er niet hun opleiding, dan gaven ze er wel les, namen deel aan een cursus, richtten er een tentoonstelling in of hadden collega's die er bij betrokken waren. Niet alleen veel Haagse kunstenaars, ook veel van mijn cursisten bleken er lessen te hebben gevolgd. De Vrije Academie is heel groot geweest, maar toch was er geen enkele serieuze publicatie over het fenomeen verschenen, terwijl er over de Haagse, c.q. Koninklijke Academie zoveel zijn.

Toen ik me ging verdiepen in Livinus van de Bundt raakte ik al snel geïntrigeerd door zijn bevologenheid. De grote toegankelijkheid van zijn instituut, kansen willen bieden aan mensen die buiten de boot zouden vallen; niet de status quo accepteren, maar zelf iets opzetten. Het zijn aspecten die ik ook zelf belangrijk vind. Beeldende kunst dichterbij brengen, de blik verruimen, begrip vergroten, en dat dan vooral laagdrempelig, dat is ook mijn eigen overtuiging bij het werk dat ik doe. Dus ik voelde me betrokken bij mijn onderwerp, maar had nog geen idee wat ik kon verwachten. Er was niets bekend,

eigenlijk alleen de naam: Vrije Academie. Vrijheid kon dus voorondersteld worden, maar hoe vrij en waarin vrij? Was deze academie bedoeld als anti-academisch? Hoe bevlogen was Livinus van de Bundt, waar lagen zijn eigen belangen? Deze vragen hielden mij aanvankelijk het meest bezig.

Vandaar dat de onderwijsideologie van de Vrije Academie mijn thema werd. Wat wilde Van de Bundt zijn leerlingen bijbrengen en vanuit welke visie, en strookte de praktijk daar ook mee? En vervolgens: wat vonden de leerlingen ervan? Daarmee werd het onderzoek eerder een historisch dan een kunsthistorisch project. Ik hield me slechts zijdelings bezig met de vervaardigde kunstwerken; het ging mij niet zozeer om de vorm en inhoud van dat werk, maar om de relatie met de ideologie. Natuurlijk zijn er raakvlakken met de kunstgeschiedenis, maar een 'echt' kunsthistorisch onderzoek zou een vervolg op mijn studie kunnen zijn, net als een sociologische analyse van de effecten van de ideologie. Mij ging het in eerste instantie om onderwijsideologie; daarover moest naar mijn mening eerst duidelijkheid zijn alvorens andere aspecten van de Vrije Academie bekeken kunnen worden.

Natuurlijk speelt altijd je eigen positie een rol in het onderzoek. De stormachtige ontwikkelingen van de academie onder Van de Bundts opvolger George Lampe vonden plaats aan het eind van de jaren zestig, begin zeventig. Toen Provo, Kabouters en Dolle Mina acties voerden zat ik in de eerste jaren van de middelbare school en werden mijn ideeën mede door die gebeurtenissen gevormd. In Rotterdam, waar ik woonde, werd voor cultureel geïnteresseerde scholieren veel georganiseerd en zo kwam ik terecht in Xoelapepel-achtige sessies zoals ze in die tijd ook aan de Vrije Academie plaatsvonden. Tegelijkertijd was Museum Boymans van Beuningen, waar mijn school min of meer naast stond, gratis toegankelijk en zat ik daar met mijn vrienden tijdens de middagpauzes in de museumzalen. Dat doet iets met je voor de rest van je leven. De 'gekte' van de jaren zeventig, en

de gevolgen van de ruime subsidiëring voor kunst en cultuur heb ik volop meegemaakt - en ik heb er de vruchten van mogen plukken. Dat geeft mij als onderzoeker de mogelijkheid om zowel kritisch als met distantie naar de voor- en nadelen van de gebeurtenissen uit die tijd te kijken.

Wellicht waren de subsidies voor culturele doelen in de jaren zeventig te ruim, maar de balans slaat op dit moment te ver door naar krimp. We zijn de afgelopen decennia vrijer geworden, maar lijken illusies te hebben verloren. Het optimisme zijn we kwijt, en de mogelijkheden om mensen kansen te geven zijn minder geworden. Kunstonderwijs is nu, net als wetenschappelijk onderwijs, weer elitair. Zelf ben ik door mijn studie alleen nog maar meer overtuigd geraakt van de meerwaarde van het laagdrempelige, vrije kunstonderwijs. En wie weet, misschien overtuig ik ook mijn lezers.

